

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

БРОЙ 7 (442), година XXXII

10 октомври 2014 година

Посрещнахме 54-тия випуск на Университета

На стр. 2

Нощта на учените – едно
традиционно нетрадиционно
провеждано събитие

На стр. 9

Квантова механика,
поетическа механика и
„квантова поезия“

На стр. 12

Първокурсниците и гостите по време на тържественото откриване

Стр. 16

Мъките на словото – лингвистика и превод

В Броя ще прозетем още:

- Уникална за България апаратура получиша в Химическия факултет
- Ново изследване за Каравелов и Левски
- Магнитните монополи – има ли ги в природата?

- Китайска научна делегация гостува в Университета
- 100 години от смъртта на поета Пейо Яворов
- Юрист спечели награда от престижен национален конкурс

Посрещнахме 54-тия випуск на Пловдивския университет

Тържественото откриване на новата учебна година в Пловдивския университет се състоя на 26 септември 2014 г. Новоприетите студенти от 54-тия випуск на нашата Алма матер, преподаватели и гости бяха изпълнили до краен предел новата спортна зала. По традиция най-напред прозвуча академичният химн „Gaudeamus igitur“, след което заместник-ректорът доц. д-р Мария Стоянова представи официалните гости: вицепремиера на Република България и министър на труда и социалната политика проф. Йордан Христосков, Негово Високопреосвященство Пловдивския митрополит Николай, заместник-кмета на Община Пловдив г-н Стефан Стоянов и генералния консул на Република Турция в Пловдив Алпер Акташ.

В приветственото си слово ректорът проф. д-р Запрян Козлуджов поздрави първокурсниците за техния избор. Имаме пълното основание с гордост да заявим, че Пловдивският университет е втори по големина и по значимост в страната, заяви ректорът. Той допълни още, че нашият университет е от класически тип – развива широк спектър от специалности, като същевременно стремежът е обучението да отговаря на динамично променящата се икономическа среда и търсенето на пазара на труда. В тази насока беше и традиционната притча, която той разказа в края на словото си: „Повредил се двигателят на един кораб, идвали всякакви специалисти, но така и не можели да отстранят дефекта. Накрая дошъл един стар майстор, чукнал с чукчето си на едно

Академичното ръководство и официалните гости

Абсолвентите предават на първокурсниците символите на Университета

Поздравително слово на Стефани Раманска – I курс, Актьорство за драматичен театър

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН РЕКТОР!
УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ВИЦЕПРЕМИЕР!
УВАЖАЕМИ ПРЕПОДАВАТЕЛИ!
ВАШЕ ВИСОКОПРЕОСВЕЩЕНСТВО!

В този есенен ден Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ ни събира в общ празник. Поздравявам ви с нашия първи университетски ден! Днес ние ще бъдем приети в академичната общност на второто по големина висше училище в България. Оттук започва един нов за нас път, избран свободно и отговорно – пътят на образованието и науката като път към доброто, напредъка и хуманността.

Непосредствено след Освобождението много българи, някои от които по-сетне се развиват като бележити учени, отиват да се образуват в Европа. И се връщат в България, за да работят „на ползу роду“, както век преди това е казал Отец Паисий, монахът от Хилендар, разпалил със своето дело пламъка на Българското национално възрождане. Днес много наши връстници заминават да учат в чужди университети с едничката мисъл никога да не се завърнат в родните предели, прокудени от „знет стоименен“, под който родината „превива гръб“, както някога писа Яворов. Ние с вас, скъпи състуденти първокурсници, сме избрали да останем тук, „...при майчиното слово, що най-напред погали моя слух...“ Това може да се окаже тежък кръст, но и огромно щастие. Защото от нас зависи да станем строители на една истински нова България, да отворим за Отечеството си достойно място сред европейските народи, да го видим такова, каквото са го мечтали най-светлите негови синове.

Три неща има, без които животът на човека не би бил пълноценен – вярата, любовта и свободата. На вас, наши преподаватели, възлагаме надеждата да ни подкрепяте, когато ги търсим и когато се борим за тях. Ние идваме в Университета с вярата, че той е място, където владее светлината на разума и свободата на духа. Чрез Университета се надяваме да стъпим на пътя на истинското свое призвание, да познаем себе си и да открием това, което наистина можем да бъдем.

На добър час на всички ни!

място и двигателят заработил като часовник. Собствениците на кораба били много благодарни и щастливи – попитали го колко ще струва отстраняването на повредата. Когато обаче той им казал: „Един милион долара“, те зяпнали учудено: как така за един удар с чука – един милион? „Много просто – отговорил той, – за удара – един долар, останалите са за знанието къде да удариш.“

Новоприетите студенти в Пловдивския университет през тази година са около 3700, общият брой на студентите надхвърля двадесет хиляди, като обучението се провежда в 28 професионални направления и над 110 специалности. Магистърските програми, които започват през месец октомври, надхвърлят 120. Всички тези факти говорят красноречиво за трайния интерес към нашето висше училище въпреки сложната икономическа ситуация и демографската криза.

Проф. Козлуджов посочи като нагледни аргументи за развитие на ПУ новата спортна зала, изграждащия се в момента кампус – първият блок от студентските общежития е почти готов, пред откриване е параклиът в двора на Новата сграда, работи се по реновирането на няколко други обекта.

Вицепремиерът проф. Йордан Христосков, който е и преподавател в Пловдивския университет, също приветства студентите и преподавателите по случай откриването на новата учебна година. Той поздрави първокурсниците за техния избор и увери родителите им, че са направили добра инвестиция в образованието на своите деца. Изследвания през последните години сочат, че тази инвестиция наистина има добра възвръщаемост, макар все още да има какво да се желае от страна на бизнеса и държавните институции по отношение на оценяването на труда на специалистите с висше образование. Той отбеляза и трудностите, съпътстващи намирането на работа от младите хора, което е проблем не само за нашата страна, а и за други държави в Европа.

Празник на младежкия дух

Трети международен студентски фестивал „Друзья, прекрасен наш союз!“ – Белград, септември 2014 г.

Топъл есенен Белград посрещна студенти русисти от цяла Европа, търсещи запознанства и приятелства, желаещи да представят университета и страната си, да споделят умения и знания, емоции от общуването си с руската култура.

Да представят Пловдивския университет, изявиха желание студенти, обучаващи се във всички степени – бакалавърска, магистърска, докторантска, в рамките на различни специалности с изучаване на руски език. Те споделиха впечатления от преживяното:

Елица Миланова, специалност „Приложна лингвистика (руски език и китайски език)“:

Участието във фестивала е не просто възможност да изразиш себе си и да оставиш следа в сърцата и умовете на хора от различни страни и култури. Това е шанс да позволиш на самите тях да те докоснат и променят. Организаторите на фестивала ни подариха незабравима седмица, изпълнена с руска реч, нови приятелства, богата културна програма и един различен поглед върху общите неща, които обединяват ентузиастите, превърнали руския език в своя мисия. През петте дни в Белград групата ни се превърна в истински отбор, който действа като едно цяло. Искам специално да благодаря на ректора на университета проф. д-р Запрян Козлуджов и на помощник-ректора г-н Румен Киров за подкрепата, на ръководителя ни доц. д-р Надя Чернева, на Ивана Колева, на д-р Милена Стойкова, на Стефан Стоянов и Мария Гуджева, на всички онези хора, чиито имена обик-

Пловдивските участници във фестивала

новено остават в сянка, но без усилията на които участието ни нямаше да бъде възможно.

Ирина Аспарухова, специалност „Руска филология“:

Моето участие във Фестивала беше незабравимо благодарение на възможността да се запозная с интересни хора съмишленици, за пореден път да се убедя в уникалната възможност, която ни дава фонд „Русский мир“ на нас, русистите, да се срещаме, да общуваме, да обогатяваме познанията си за руската култура.

Олга Моллова, магистратура „Актуална русистика“:

Емоциите и вълненията от нашето участие в третото издание на Международния студентски фестивал „Друзья, прекрасен наш союз!“ в Белград оставиха у мен неугасваща свет-

държави, които говорят руски език, беше уникална и затова съм благодарен на доц. Чернева за поканата и незабравимите преживявания. Гостоприемството на сърбите и на Белградския университет ме впечатлиха и ме накараха да се чувствам горд, че уча руски език.

Божидара Христова, 3. курс, РЕЗЕ:

Фестивалът „Друзья, прекрасен наш союз!“ беше едно чудесно преживяване. Според мен целта на такива инициативи е запознанството и общуването със съмишленици – студенти, изучаващи руски език, и преодоляването на езиковата бариера. След като всичко това е постигнато, за нас остават натрупаният опит, създадените приятелства и приятните спомени.

Маргарита Куцарова, магистратура

„Актуална русистика“:

Прекарах прекрасни пет дни в Белград, изпълнени с много положителни емоции и добри впечатления както от града и хората, така и от самия фестивал. Всичко беше добре организирано, програмата беше разнообразна, са интересни и полезни инициативи. Пожелахме си участието ни в такива форуми да стане традиционно.

Център за руски език и култура

лина. Чувството, че нас, представителите на 28 университета от цяла Европа, ни обединява любовта и привързаността към руското слово и култура, е неопишуемо. Огромно беше вълнението да представим пловдивската студентска русистика и най-вече Пловдивския университет по достоен начин.

Богдан Кръстев, 3. курс, РЕЗЕ:

Фестивалът беше много интересно и ново преживяване за мен. Възможността да се запознаем с млади хора от 12

➔ От стр. 2

В тази посока се работи много усилено, в най-скоро време ще стартира и програмата за младежка гаранция. Това е нов подход за борба с младежката безработица, който гарантира, че всички млади хора под 25 години – независимо дали са регистрирани в службите по заетостта, или не – трябва да получат качествено конкретно предложение в рамките на 4 месеца, след като са напуснали формалното образование или са останали без работа. Предложението да е за работа, чиракуване, стаж или продължаващо обучение и да е съобразено с нуждите и положението на всеки.

Страните от ЕС подкрепи-

Посрещнахме 54-тия випуск на...

ха принципа на гаранцията за младежта през април 2013 година, като Европейската комисия помага на всяка страна да изготви свой план и да създаде схемата възможно най-бързо. Добър пример за успех е Финландия, която изготви подробна схема за гаранция за младежта. Според оценка на Eurofound през 2011 г. 83,5% от търсещите работа младежи са получили успешна оферта в рамките на 3 месеца, след като са се регистрирали като безработни. Финландската схема е довела до по-бързо изготвяне на персонализирани планове за младите хора, като по този начин в крайна сметка безрабо-

тицата е намаляла.

Митрополит Николай благослови студентите и преподавателите от Пловдивския университет и ги призова да не забравят, че небесен закрилник и застъпник за всички нас пред Бога е св. Паисий Хилендарски. Той припомни и думите на патрона на Пловдивския университет, отправени към нашия народ: да не се срамуваме да се наричаме българи, да не бъдем чуждопоклонници, да обичаме отечеството си и да работим за неговото развитие.

Заместник-кметът Стефан Стоянов също пожела успешна академична година и отбеляза, че завършването на настоя-

щия випуск ще съвпадне с едно важно за Пловдив събитие – градът ни ще бъде културна столица на Европа през 2019 г.

От името на студентите първокурсници приветствие отправи Стефани Раманска (публикуваме го отделно).

Тържеството по случай откриването на новата учебна година приключи с традиционното предаване от абсолвентите на първокурсниците на символите на Пловдивския университет – препис от Зографската чернова на „История славяно-българска“, ключа и знамето.

На всички студенти, преподаватели и служители в Пловдивския университет пожелаваме една много хубава и успешна нова учебна година!

Тильо Тилев

Публична лектория: „Паисий Хилендарски, преписи, преправки и приписки –

VII. РИЛСКАТА ПРЕПРАВКА НА „ИСТОРИЯ СЛАВЯНОБЪЛГАРСКА“ (РИЛСКИ МАНАСТИР, 1825): КЪМ ТЕОРИЯТА И ИСТОРИЯТА НА ПЪРВАТА ВЪЗРОЖДЕНСКА РЪКОПИСНА ПРЕПРАВКА

Доц. д-р Мила КРЪСТЕВА

I. Теза и академични задачи

През 20-те години на XIX в. събитията, свързани с ръкописното „публикуване“ на Паисиевата история, придобиват нов за възрожденското време смисъл. Промяната се обуславя от появата на Рилската преправка на „История славянобългарска“ (Рилски манастир, 1825). Ръкописът поставя началото на последващото системно преправяне на Паисиевата книга, която възрожденците продължават да преписват на ръка, но я преписват по различен начин, а не както се бе случвало преди 1825 г. Затова предствянето на Рилската преправка, чиито детайли показват как минавачите през възрожденския деветнадесети век променят отношението си към Паисий и неговата история, е важно за публичната лектория. Ръководена от заявената представа, лекцията си поставя за цел: 1) Да открие оригиналното в Рилската преправка и да потърси общото и особеното между ръкописа и основните му исторически извори. 2) Да представи поредния от хората-разкази – монаха Паисий Николаевич Рилски. Преди обаче да разкажа за това, ще въведа читателя в сложната научна област на литературната теория. В случая това е неизбежно, защото е необходимо да се определят термините, с които лекцията работи. Вярвам, че предложената систематизация ще помогне за по-безпроблемната ориентация в един от най-заплетените академични сюжети от възрожденското време. На читателя, с когото отколе общуваме чрез страниците на вестник „Пловдивски университет“, доверявам, че избраният за анализ сюжет наистина не е лесен за разплитане (изискват се много години упорита работа, за да се осъзнаят детайлите на всеки ръкопис, да се открият връзките и сблъсъците му), но пък именно този изследователски сюжет е най-любопитният в науката за Българското възраждане. Затова, приятели на публичната лектория, четете и нататък.

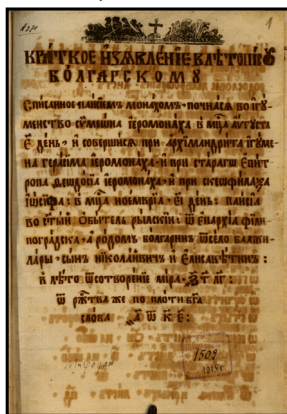
II. Определяне на теоретичните термини

През 1982 г. Илия Тодоров публикува статията „Разпространение и въздействие на „История славянобългарска“. Публикацията, а и последвалата я студия („Неизвестен препис на Паисиевата история в Хилендарския манастир“, 1985) от същия автор са с основно методологическо значение за паисиезнанието, защото за пръв път български учен бе успял да открие системен метод за изследване на ръкописите, възхождащи към Паисиевата книга. Наблюденията на Тодоров доказват, че изработените през XVIII и XIX в. преписи и преправки по Паисий могат да се впишат в състава на 11 редакции и компилативни редакции на „История славянобългарска“, а именно: основна редакция; Софрониева редакция; Поп-Пунчова редакция; компилативна редакция на Рилската преправка; компилативна редакция на Тодор Пирдопски; компилативна редакция на Габровската преправка; компилативна редакция на Петко Славейков; Свищовската компилативна редакция на Василий Станкович; Царственик на Хриस्ताки Павлович; Хилендарска редакция на Онуфрий Попович; Павлиянска редакция на католическия мисионер дон Едуардо от Торино. Досещам се, че читателите, които са прочели предишните лекции от публичната лектория и са научили немало за Паисий и духовните му последователи, вече се готвят да ме попитат: що е то редакция на „История славянобългарска“ и има ли разлика между редакция и компилативна редакция? Отговарям, че има съществена разлика, но тъй като Ил. Тодоров не е определил съдържанието на въведените от него термини, налага се това да сторя аз. Именно тук. И именно сега. Под редакция на

Продължение от брой 6 (441)

„История славянобългарска“ се разбира съвкупността от преписите на Паисиевата книга, които възхождат към общ протограф – така се назовава ръкописната матрица, послужила за първоизвор при преписването. Освен протограф редакцията съдържа и преписи. Например първата по реда на хронологичната си поява редакция на „История славянобългарска“ е основната редакция, съставена от: Автограф на Паисий Хилендарски (1762); Първи Софрониев препис (1765); Никифоров препис (1771); Самоковски препис (1772); Жеравненски препис (1772); Лазаров препис (1811); Московски препис (1844); Тошковицев препис (1858); Бодянски препис (около 50-те години на XIX в.); Цариградски препис (без дата). Протограф на основната редакция е Автографът на Паисий Хилендарски.

Под компилативна редакция на „История славянобългарска“ пък се разбира съвкупността от ръкописите, които се определят като преправки (в компилативната редакция има и преписи, но основната текстологична единица е преправката; протографът също е преправка). Различието между препис и преправка е жанрово различие: преписът назовава книгата, която преписва, „История славянобългарска“ и не се отличава съществено от нея; преправката представя друг тип книга, която ползва Паисиевата история като основен извор, но преписвайки я, я видоизменя значително – преправя я. Текстологичният анализ доказва, че възрожденските преправки ползват и втори основен извор – това е Спиридоновата история от 1792 г. Компилаторите на преправки „събират“ отразеното в двете български възрожденски истории и съставят нова книга, „сглобена“ по „метода на ножицата и лепилото“ (в научната литература методът се теоретизира от Р. Колингууд). Механизмът на метода е следният: към „изрязаното“ съдържание, заето от Паисий, съставителите на преправки „подлепват“ „изрязаното“, „присвоено“ от Спиридон (заемат се заглавия на раздели, сюжетни детайли, топонимия, имена на персонажи, стилистични и езикови детайли, т.е. всичко онова, което според компилатора може да се превърне в съдържание на преправката). Твърде често преправките ползват и други извори (исторически съчинения от български и чужди историци от XVII – XVIII в., белетристични и поетически текстове, рисунки...). Няма строго правило, което да указва какво и как да се „изреже“ и къде да се „подлепи“ – самият компилатор „реже“ и „лепи“ според собствената си представа за това що е то история и как своята история трябва да се разказва на поробените българи. Изработена по „метода на ножицата и лепилото“, преправката се уповава трайно на Паисиевата история, но не заема от нея дословно, а я редактира, дописва, съкращава, пресъставя. Освен различаващи се белези двата термина имат и общи особености. Ако подирим общото в съдържанието и структурата им, ще го открием в наличието на протограф и на ръкописни (или печатни) книги, които изграждат йерархични родословни връзки. Това налага да се определи и терминът родословно дърво, който Ил. Тодоров използва, но без да го дефинира. Ще определя термина по аналогия с теорията за човешката генеалогия. Да приемем, че всяка редакция (респективно – всяка компилативна редакция) развива свое уникално родословно дърво, което се заражда с появата на протографа. В процеса на своето развитие родословното дърво обхваща с родословни (под)разклонения, структурирани от новопоявилите се преписи и преправки. Тези нови преписи и преправки влизат в специфични отношения на родство и със своя протограф, а и помежду си. Например компилативната редакция на Рилската преправка се появява през 1825 г., когато е завършен протографът. Скоро след това ръкописът се преписва от двама компилатори.

Автобиографичната приписка на монаха Паисий Рилски към Рилската преправка

* Лекцията следва научната програма на проекта „От идеята за историята към националното, космополитното и глобалното: преписите и преправките на „История славянобългарска“ и културноидентификационните модели на XVIII – XXI век“ (№ НИ 13 ФЛФО 14/20.03.2013 и 23.04.2014).

„История славянобългарска“, нейните предай нататък!)*

Така се раждат Хилендарската преправка (20-те – 30-те години на XIX в.) и Поп-Иоановата преправка (1830). Науката не разполага с данни за последващо преписване на Хилендарската преправка. Поп-Иоановата преправка обаче се преписва от три нови ръкописа: Първа Харитоновата преправка (1831); Първа Старозагорска преправка (1837); Кесариев препис (40-те години на XIX в.). Родословната верига не прекъсва тук, затова Поп-Иоановата преправка става извод на Първата Харитоновата преправка (1831), която се явява източник за Втората Харитоновата преправка (1831), послужила на свой ред за основа на Геровия препис (между 1851 – 1853 г.). През 1864 г. руският професор Владимир Ламански си сменя работен препис от Втората Харитоновата преправка (по онова време ръкописът е притежание на Найденов Геров). Случило се е в Цариград, където Геров отнася преправката и я дава на ръка на руския професор. На свой ред Кесариевият препис, който също има за извод Поп-Иоановата преправка, предизвиква появата само на един последващ препис – Панагюрския препис (40-те – 50-те години на XIX в.). Развитие в родословна търпи и Първата Старозагорска преправка, от която вероятно е преписана и Григоровичевата преправка (1839), възможно е да са съставени от един и същи компилатор. Иерархичните зависимости между ръкописите в родословното дърво на Рилската преправка биха могли да се изразят и схематично:

- **1. Рилска преправка**
  - ⇒ Хилендарска преправка
- **2. Рилска преправка**
  - ⇒ Поп-Иоанова преправка
- **2.1. Поп-Иоанова преправка**
  - ⇒ Първа Харитоновата преправка
  - ⇒ Втора Харитоновата преправка
  - ⇒ Геров препис
    - 2.1.1. Втора Харитоновата преправка** ⇒ препис на Владимир Ламански
- **2.2. Поп-Иоанова преправка** ⇒ Първа Старозагорска преправка ⇒ Григоровичева преправка
- **2.3. Поп-Иоанова преправка** ⇒ Кесариев препис
  - ⇒ Панагюрски препис.

Ръкописите от едно и също (под)разклонение са близкородствени, но пък са в далечно родство спрямо ръкописите от другите родословни (под)разклонения. Това означава, че ако съпоставим близкородствените ръкописи (напр. Поп-Иоанова преправка, Първа Старозагорска преправка, Григоровичева преправка), ще открием съществени сходства между тях: езикови, стилистични, структурни, концептуални. Дотолкова, доколкото си приличат пък далечнородствените ръкописи, общото в тях се дължи на общия протограф. В родословното дърво на Рилската преправка има и изгубени ръкописи, за които знаем твърде малко: Сопотска преправка (1828); Трета Харитоновата преправка (1832); препис на Гаврил Кръстевич (преди 1845 г.); Втора Старозагорска преправка (1842).

Методологията, която лекцията предлага, може да се приложи и към останалите редакции и компилативни редакции на „История славянобългарска“.

III. Общото и особеното между Рилската преправка и преки-те ѝ изводи

Разлистим ли Рилската преправка, ще преброим 88 налични листа, изписани двустранно. Почертът на преписвача е красиво обработен. Писано е с унциални букви и с червенословни заглавия. Оригиналът е обгърнат от кафява кожена подвързия, опазила книгата цялостно. Рилската преправка съдържа автобиографична приписка, оставена върху л. 1 от ръката на Паисий Рилски. От приписката узнаваме, че монахът е изработил ръкописа в дните между 5 август и 15 ноември през 1825 г. Съдържанието на преправката отразява детайлите на вече описания „метод на ножицата и лепилото“. Оставена без заглавие, Рилската преправка се „отваря“ с предисловие, което почти дословно

преписва Спиридоновата история, но е така само донякъде. Нататък преписвачът компилира от двата предговора на Паисиевата история. От Паисий Хилендарски Паисий Рилски заема идеите: за ползата от историята, която дарява мъдрост и „почивства“ срама; за историята, която е Дом, приютяващ посветените в лоното си; за историята, която е театрална сцена на световните възходи и падения; за историята, която е власт, дарена на „великите владетели“, за да знаят как да държат в покорство поданиците; за историята, която е авторитарна институция на Бог-Отец – всемогъщия властелин, единствения, който знае кога, как и кого да награждава и наказва. От компилативния предговор на „История славянобългарска“ Паисий Рилски „присвоява“ и притчата за източния кесар Василий, който поучава своя син Лъв Премъдри, а от оригиналното предисловие пък почти дословно заема словесните образи и съхранява емоционално-психичната енергия на Паисий Хилендарски за почитание към своя Род, Език, Вярта, Историята, Отечество. Рилската преправка не цитира името на Паисий Хилендарски, защото преписвачът ѝ се изживява като същинския „автор“. И следващият раздел е постигнат по същия метод. В него рилският монах приема почти изцяло концепцията на **Паисий Хилендарски: за старозаветния първоотец Ной, когото Бог-**

Отец възлюбил и го избрал да възроди човешкия род, защото този син човешки ходел подир волята Божия; за богоненавистния Немврот, когото Бог-Отец низвергнал, защото синът човешки дръзнал безумно да премери сили с божествените си Първоотец. Двата микросюжета не се откриват у Спиридон, неговата „История во кратце...“ измълчава активното участие на бащата Ной в Потопа и прехвърля ролята на главния субект на историята върху плещите на Ноевите синове (Спиридоновата история „отваря“ микросюжета за Потопа с кончината на Ной). Паисий Рилски компилира и микросюжета за Евер (има го и у Паисий, и у Спиридон), а в това историческо знание Рилската преправка следва

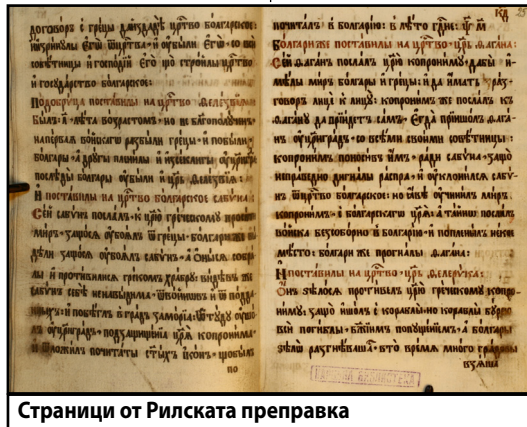
донякъде Паисий, а сетне върви подир

Спиридоновата история. Първите български владетели у Паисий Рилски са митични царе, така е и в Спиридоновата история. „Жития“-битията пък на същинските управници на българското царство, които са действителни исторически личности, в книгата на рилския монах са съставени по подражание на Паисиевата история. И т. н.

IV. Кой е Паисий Николаевич Рилски?

За него – поредния от хората разкази – в условното Царство Паисиада – знаем твърде малко. Документите, които пастрят следи от човешкия му път, са издирени и анализирани от Б. Ст. Ангелов. Те свидетелстват, че Паисий Рилски (това е монашеското му име, мирското остава неизвестно) е „чист православен българин“, „син Николаевич и Елисаветин“, роден в с. Балджиларе, в „епархия Филипоградска“. На младини бил бакалин в дюкяна на Таню Терзията. Преди да се замонаши, имал буен нрав, затова беговете на с. Марково започнали да го преследват. За да опази живота си, той избягал в Русия. Оттам се завърнал с кръст „седефлия“, който дарил на църквата. Знаем и още – че се е замонашил в Рилския манастир. През 1810 г. вече като монах, се завърнал в Балджиларе, отворил училище и „разбудил народа в селото за учение“. Рилският отшелник ни е оставил и друг ръкопис от 1817 г. И това е всичко из видимото от биографията на монаха, което е достигнало до нас. Другото остава невидимо. То се открива, когато разглеждаме страниците на Рилската преправка. И си мислим за ръката, която, преди да докосне книгата, е школувала дълго. Затова и буквите са толкова красиви. И правилни. Всеки читател на публичната лектория, ако вече е изкушен от ръкописната култура на Българското възрождане, би могъл да разгърне с ръцете си и да докосне с Духа, за да почувства със Сърцето си топлината на оригиналната ръкописна книга. Тя се съхранява в Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ под № НБКМ 775. Ако го сторите, ще откриете своята истина за една изтляла съдба на скромно преминал през живота монах, който е избрал да се завърне у дома, в поробеното си Отечество, защото, като „чист православен българин“, бе пожелал да се отдаде докрай на духовното българско.

Предай нататък!

Страници от Рилската преправка

Китайска научна делегация гостува в Пловдивския университет

Станислав СТАНЕВ

Делегация от Шанхайския институт по международни изследвания (**Shanghai International Studies University**, <http://en.shisu.edu.cn/>) гостува на 28 юни 2014 г. в Пловдивския университет. Институтът е създаден през 1949 г. и има слава на едно от най-елитните китайски висши учебни заведения, чиято мисия е „да представи останалата част от света на Китай и да популяризира Китай в световен мащаб. Шанхайският институт по международни изследвания е едно от първите учебни заведения в Китай, в които се преподава на чужди езици.

Срещата беше открита от проф. д-р Ирена Илиева, ръководител на магистърската програма „Международни отноше-

Обща снимка след приключване на срещата

ния“, а от името на академичното ръководство и на ректора проф. д-р Запрян Козлуджов приветствие поднесе заместник-ректорът проф. д.м.н. Георги Тотков. На срещата присъстваха още проф. д-р Цветана Каменова, г-н Красимир Асенов – заместник-кмет на район Северен –

Пловдив, г-н Огнян Фортунев – секретар на местната комисия за борба с трафика на хора, членове на катедра „Международно и сравнително право“, докторанти и студенти от магистърската програма.

По време на посещението ръководителят на делегаци-

ята и почетен президент на Шанхайския институт по международни изследвания проф. Ян Дзиенмин изнесе публична лекция на тема „Външна политика на Китай при Си Дзинпин“. В рамките на лекцията, проведена атрактивно и поднесена с мултимедийна презентация, проф. Дзиенмин представи основните направления на външната политика на Китайската народна република, представлявана от нейния председател Си Дзинпин. Лекцията предизвика сериозен интерес сред присъстващите и дискусия на английски език, в рамките на която бяха зададени множество въпроси. Проф. Ян Дзиенмин отговори изчерпателно и задълбочено, анализирайки външната политика на Китай.

Ивайло Василев – абсолвент от ЮФ, спечели трето място в престижен национален конкурс

На 11.09.2014 г. бяха обявени статиите, класирани за финалния кръг на петия национален конкурс за студентски научни съчинения на свободно избрана тема от областта на частното право и гражданския процес. В състезанието, което се организира от Кръжока по гражданско и търговско право към СУ „Св. Климент Охридски“, Студентското сдружение „Гражданско и търговско право“ и правния сайт challengingthelaw.com, бяха представени 20 съчинения на студенти от 5 юридически факултета в страната. Журито на конкурса включваше преподаватели от няколко юридически факултета (включително и от ПУ) и утвърдени юристи практики.

В крайното класиране с трета награда бе отличен Ивайло Василев – студент от V курс в ЮФ на ПУ „Паисий Хилендарски“, чиято статия бе на тема „Законната раздяла и в България?“. Разработката е оригинален принос на автора, който представя за първи път в доктрината предимствата на все още непознатия за България институт на законната раздяла и очертава някои негови законови образци, функциониращи успешно в Германия, Холандия, Италия и САЩ. Направени са и редица предложения de lege ferenda, целящи усъвършенстване на

съществуващата материалноправна и процесуалноправна уредба на семейните спорове.

Ивайло Василев заедно с другите финалисти в националното състезание представиха публично своите идеи и на конференция, състояла се на 20.09.2014 г. в Огледалната зала на Ректората на СУ „Св. Климент Охридски“. Статията на Ивайло Василев ще бъде включена в сборника „Семейните отношения в промяната се свят“ на издателство „Сиби“, който ще излезе през октомври 2014 г.

Успехът на Ивайло съвсем не идва случайно. Други от запомнящите се изяви по време на следването му са: стаж в дирекция „Правна“ на Президентството на Република България; организиране на две студентски конференции – първата – в ЮФ на ПУ през 2012 година, е по актуални въпроси на правната доктрина и правоприлагането, втората – под надслов „България на младежите“, съвместно с Община Трявна и клуб „Дебати“ в Трявна – през 2013 г. На нея Ивайло успява да събере студенти от няколко университета в страната, учители

Ивайло Василев

и политици, които обменят мнения и опит по качеството на образованието в България и връзката му с нуждите на бизнеса.

По време на обучението си в ЮФ на ПУ Ивайло участва в множество състезания по право. В края на 2012 г. печели второ място в ежегодната Студентска юридическа научна академия, организирана от ЮФ на ПУ, с разработка на тема „Правомощието на министъра на правосъдието по чл. 130 „а“ от Конституцията на Република България“. Награден е и със специалната награда на председателя на журито проф. д-р Цветана Каменова за най-практически насочена статия.

През 2013 г. печели първо място с разработка на тема „Предизвикателството да си потребител в България и в Европейския съюз“ в конкурс за студентски съчинения на Сдружението за правна помощ на потребителите. Заедно с това Ивайло участва в Клиниката по потребителско право към ЮФ на ПУ, в която той изготвя колективни искове за защита на

потребителите.

През същата 2013 г. печели второ място в национален конкурс за студенти юристи на Висшия адвокатски съвет (ВАС) с разработка на тема „Справедливият съдебен процес“. Наградата му е връчена лично от председателя на ВАС адв. Ралица Негенцова. Работата на студента се отличава със силна практическа насоченост, поради което от ВАС вземат решение тя да бъде качена на официалния сайт на организацията и по този начин да бъде разпространена сред адвокатите в страната.

Състезавайки се в отбор от 4 студенти юристи, Ивайло участва в две национални състезания за решаване на казуси от областта на гражданското и търговското право, проведени през пролетта на 2014 г. в София и Бургас. Отборът им, представящ ЮФ на ПУ, се класира и в двете състезания на четвърто място.

Поздравяваме колегата Ивайло Василев с поредния му успех! Пожелаваме му здраве и множество следовници в търсенето на доброто и справедливото!

От ръководството на Юридическия факултет

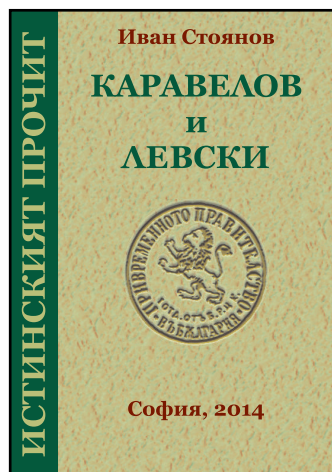
Ново изследване за Каравелов и Левски

На 15 юли се появи ново монографично изследване, посветено на двамата Големи на Българското възрождане – Каравелов и Левски. В тази книга читателят ще намери не само документирани истини, а и самите документи, които може да прочете и сам да прецени прав ли е авторът, или не. Тя излиза по случай 180 години от рождението на Любен Каравелов, 135 години от неговата смърт, 145 години от излизането на в. „Свобода“ и 145 години от създаването на БРЦК, в чието основаване Копривщениецът и Карловецът имат общи заслуги.

Идеята е да се докаже, че тяхното противопоставяне десетилетия наред и дори в последно време е една българска глупост, която трудно може да се обясни. Трудно, защото се прави от сравнително образовани хора, които няма как да не виждат истината, но подчинени доброволно или не толкова доброволно на една методология, изкривяват познати на всички българи документи. Ето какво е написал един автор през февруари 2014 г. в заключението на своята книга за предателството или предателствата по отношение на Васил Левски: „Историята затова е държавна наука – за да поддържа миналото в единство. Иначе нацията губи една от най-важните си спойки и отива на разпад. Именно различният официален възглед към миналото направи македонците такива измътнати българи. Държавата е длъжна по дефиниция институционално да налага единния възглед за миналото върху територията. Докато на най-високо ниво не се реши друго, поп Кръстьо трябва да си остане навсякъде официалният предател на Левски“.

Едва ли е необходим няка-

къв коментар към този цитат, тъй като авторът няма и представа от това що е наука, след като обявява историята за „държавна наука“. Има държавна граница, държавна политика, държавна хазна, към която всички се стремят, но за пръв път някой си позволява да налага в писанието си мнение, че историята е държавна наука и държавата трябва да решава кое е историческа истина и кое – не!!! Мили боже, и книгата на този „проучвател изследовател“ се купува и формира мнение. Явно Чинтулов е бил напълно прав, когато се провиква: „Стани, стани, юнак балкански, от сън дълбок се събуди!“ А какво се оказва – че 136 години след Освобождението някои продължават да си спят и са си все там – в Османската империя. Ама прав е авторът на гореприведения цитат! И още как! Османска империя е това, а историята е държавна наука. Заповядала Високата порта на българите да спят и те си спят и до днес! Да си викат колкото искат Чинтулов, Ботев, Каравелов, Левски и разни там други хаймани! Докато от най-високо място не ти кажат, че трябва да се събудиш – никакво

събуждане! Държавата е това, а не лукова глава.

Аз съм категоричен, че няма държавна наука и не може да има. науката затова е наука, за да е наука. А че държавата може да влияе върху „изследователи“, го показва почти цялата ни историческа книжнина, особено в някои периоди от своята поява и развитие. Показва го по категоричен начин и цитатът по-горе.

Новата книга представя Каравелов и Левски такива, каквито са. А те са големи, много големи личности и дори във второто десетилетие на ХХ век е трудно да повярваме, да си обясним, да осъзнаем, че е имало такива българи – едно време. Първият е наречен от дипломатите на Великите държави в Османската империя „Мацини на Балканите“, а втория с пълно право можем да сравним с другия италиански

революционер – Гарибалди. Отношенията между Каравелов и Левски са еталон, който няма как да се обясни със съвременните политически нрави. Противоречията, които възникват в редки случаи между тях, не променят общата картина, а по-скоро потвърждават съместното им израстване и преръщане в символи на българщината. Опитите от близкото минало за противопоставянето им с твърденията, че единият е буржоазен либерал и поради това е непоследователен, нерешителен, изменчив и поддаващ се на чужди внушения, а другият е последователен революционер демократ, който върви право към целта и развенчава колебливата и съглашателска политика на Копривщеница, доказват само едно – че историята наистина е била приета за „държавна наука“ от пишещите и откриващите тези „истини“. За някои тя все още продължава да бъде държавна наука. Други и в бъдеще ще чакат решаването на спорни въпроси от „най-високо ниво“. Фондация „Васил Левски“ обаче и нейният председател ще казват това, за което свидетелстват автентичните документи, и ще представят историята такава, каквато е била. Защото е крайно време българите да знаят истината за своето минало, както и истината за своето настояще!

Проф. д.и.н. Иван СТОЯНОВ – председател на Фондация „Васил Левски“

Покана за участие в научна сесия от Съюза на учените в България – клон Пловдив

Ежегодната научна сесия, организирана от СУБ – Пловдив, ще се проведе на 31 октомври и 1 ноември 2014 г. в Дома на учените (ул. „Митрополит Паисий“ № 6, Старинен Пловдив) по следните научни направления:

- ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИИ
- ЕСТЕСТВЕНИ И АГРАРНИ НАУКИ
- ХУМАНИТАРНИ И ОБЩЕСТВЕНИ НАУКИ
- МЕДИЦИНА, ФАРМАЦИЯ, ОРГАНИЗАЦИЯ НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО И ДЕНТАЛНА МЕДИЦИНА

Докладите могат да се представят с постери, мултимедийна или устна презентация.

• Заявки за участие ще се приемат до 20 октомври 2014 г. в канцеларията на Съюза, по пощата или на e-mail: sub_plov@mail.bg.

• Постерите трябва да се поместят в поле с размери 60 см x 80 см. Устната презентация на докладите е до 10 мин.

• Таксата за правоучастие се внася в деня на конференцията или до крайния срок за предаване на докладите (1.12. 2014 г.) и е, както следва:

- за членовете на Съюза, доклад до 4 страници – 60 лв.;
- за останалите участници, доклад до 4 страници – 80 лв.;
- всяка допълнителна страница е 10 лв.

• Всеки участник в сесията може да бъде водещ автор на 2 доклада и съавтор на 1 доклад при преференциални такси.

• Готовите за отпечатване доклади (съгласно с указанията на СУБ) трябва да се предават на електронен и хартиен носител не по-късно от 1.12. 2014 г.

Имаме удоволствието да Ви поканим на честването на Деня на народните будители, което ще се състои на 31 октомври 2014 г., петък, от 17 часа в Синия салон на Дома на учените.

От ръководството на СУБ – Пловдив

Международен ядрен форум „Българската атомна енергетика – национална, регионална и световна енергийна сигурност“

Доц. д-р Христо ХРИСТОВ

Във ваканционния комплекс „Ривиера“, Варна, през месец юни 2014 г. се проведе международна ядрена конференция на тема „Българската атомна енергетика – национална, регионална и световна енергийна сигурност“. Организатор и домакин на конференцията бе Българският атомен форум (БУЛАТОМ), неправителствена организация, в която членуват инженерингови и строителни фирми, фирми доставчици на оборудване и физически лица, експерти в областта на ядрената енергетика.

Основните цели на конференцията бяха да се покажат съвременното състояние, проблемите, перспективите и пътищата за развитие на ядрената енергетика у нас, в Европа и света с цел осигуряване на национална, регионална и световна енергийна сигурност.

За високото ниво на форума говори фактът, че той бе уважен от редица посланици в България на държави като Русия, Франция, Полша, Чехия, Южна Корея, Южна Африка, които представиха състоянието на ядрената енергетика в своите страни.

Изказвания и мнения за значението на ядрената енергетика и ролята на държавата за развитието ѝ у нас направиха: Янко Янев, представител на България в Международната агенция по атомна енергия; Лъчезар Костов, председател на Агенцията за ядрено регулиране; бившите министри Мирослав Севлиевски, Петър Димитров, Трайчо Трайков, Соломон Паси и Иван Айолов, заместник-министър на икономиката и енергетиката.

Независимо от някои различия в изказванията за подходите, темповете и пътищата на развитие на ядрената енергетика се стигна до общия извод, че на този етап от развитието на източниците на енергия ядрената енергетика все още няма реална алтернатива. Всички прогнози и сценарии за развитие на енергетиката в света, направени на базата на различни модели от световни експерти, показват, че „човешката цивилизация сега и в обозримо и прогнозируемо бъдеще не може да съществува без ядрена енергетика“. За осигуряване на устойчиво развитие на човешката цивилизация ще е необходима ядрена енергетика, като нейният дял ще достига до

ните изисквания, свързани с безопасността в руски проекти за АЕЦ, на Геннадий Тепкян, ОАО НИАЕП, Русия.

Основната част от работата на конференцията беше свързана с въпроси за състоянието и бъдещето на българската ядрена енергетика, като техно-

в АЕЦ „Козлодуй“;

- Комплексно обследване на фактичното състояние и оценка на остатъчния ресурс на оборудването и съоръженията на блокове V и VI на АЕЦ „Козлодуй“;

- Лицензионен подход при удължаване на срока за експлоатация на блокове V и VI в АЕЦ „Козлодуй“.

За решаването на всички въпроси пред ядрената енергетика сега и в бъдеще са необходими подготвени кадри и висококвалифицирани специалисти. За тази цел на конференцията бяха поканени да участват студенти и преподаватели от Пловдивския университет, Софийския университет и Техническия университет. Нашият университет бе представен от доц. д-р Христо Христов – ръководител на катедра „Оптика и атомна физика“, доц. д-р Агоп Сренц – председател на Българското ядрено дружество – клон Пловдив, и студенти от специалностите „Инженерна физика“ и „Медицинска физика“ към Физическия факултет. За тях беше организирана „Среща на бизнеса с науката“ – представяне пред студентите на дейността на чуждестранни и български компании, работещи в областта на ядрената енергетика и ядрените технологии (АЕЦ „Козлодуй“, АЕЦ „Козлодуй“ – „Нови мощности“, „Рискинженеринг“, „Енергоремонт холдинг“ АД; „Енерго Сервис“, „Уорли Парсънс“, „Уестингхаус“), и възможностите за започване на работа в тях на студенти от български висши учебни заведения.

За участието си в конференцията трябва да благодарим на инж. д-р Богомил Манчев, председател на БУЛАТОМ, на инж. Станислав Георгиев, изпълнителен секретар, и на г-жа Даниела Милчева, експерт по връзки с обществеността. Надяваме се и на бъдещи подобни участия и контакти – един добър пример за осъществяване на връзката „наука – производство“, даващи възможност за престижна професионална реализация на младите специалисти.

Студенти от Пловдивския университет заедно с преподавателите си доц. д-р Христо Христов и доц. д-р Агоп Сренц по време на конференцията

около 30%. За целта ще е необходимо решаването на редица задачи, които имат принципно значение: повишаване на безопасността на ядрената енергетика; трайно решаване на проблемите, свързани с радиоактивните отпадъци; разработване на ядрени технологии, в това число на ядрен синтез, които са осигурени с гориво за хилядолетия; и може би на първо място – завоюване на доверието на хората. Като потвърждение на тази теза бяха и докладите на представители на редица водещи организации и световноизвестни фирми производителки на ядрени съоръжения и технологии:

- *Позиция на БУЛАТОМ за пътя и начина за развитие на българската атомна енергетика*, на Богомил Манчев, Български атомен форум, България;

- *Ядрената индустрия в ЕС и Форатом*, на Жан-Пол Понселе, генерален директор на Форатом, Белгия;

- *Същност и основни характеристики на технологията АТМЕА1*, на Антоан Вердие, АТМЕА САС, Франция;

- *Същност и основни характеристики на технологията АР-1000 на фирма „Уестингхаус“*, на Рикардо Йовет, Уестингхаус Електрически Системи LLC, САЩ;

- *Изпълнение на съвремен-*

логии и практики при извеждане от експлоатация на ядрени съоръжения; преработка и съхранение на радиоактивни отпадъци (РАО) и отработено ядрено гориво (ОЯГ); удължаване срока на експлоатация на блокове V и VI в АЕЦ „Козлодуй“, разгледани в доклади на български и чуждестранни специалисти:

- Изпълнение на модерните изисквания за безопасност в руските проекти за АЕЦ, които ще се изграждат в трети страни;

- Избор на площадка за нова ядрена мощност на АЕЦ „Козлодуй“;

- Еволюция и перспективи за изграждане на промишлени ядрени енергийни реактори;

- Лицензиране на нови ядрени проекти в България;

- План за извеждане от експлоатация. Въвеждане на показатели за изпълнение на дейностите по извеждане от експлоатация на блокове I – IV на АЕЦ „Козлодуй“;

- Прогрес на демонтажните дейности на I – IV блок на АЕЦ „Козлодуй“;

- Българското хранилище за радиоактивни отпадъци;

- Модификация на блокове ВВЕР-1000 с цел усвояване на по-високо ниво на мощност;

- Продължаване на срока за експлоатация на V и VI блок

Нощ на учените 2014

Деветото издание на Нощта на учените, провеждаща се по едно и също време в около 300 града в цяла Европа и по света с финансовата подкрепа на Европейската комисия, се състоя на 26 септември. Пловдивският университет традиционно участва в това нетрадиционно преминаващо събитие. Надсловът за втора поредна година беше „Учените в триъгълника на знанието“ – „Европейска нощ на учените 2014“ K-TRIO 2 (Researchers in Knowledge Triangle).

Нощта на учените беше открита от ректора проф. д-р Запрян Козлуджов, който приветства участниците и отбелязва важната роля за осъществяването на проекта на координаторите за Пловдивския университет д-р Весела Казашка и доц. д-р Петя Бъркалова. Заместник-ректорът проф. д-р Невена Милева каза, че този научен форум дотолкова се е вписал в академичния живот на ПУ и на Пловдив, че ще продължи да се провежда и след приключването на проекта.

Доц. Бъркалова и д-р Казашка разясниха идеите, които се реализират чрез осъществяването на този европейски проект, и акцентите на тазгодишното издание в ПУ. Една от основните цели е да се представи пред обществото и особено пред младите хора значението на професията на учения и на различните области на науката. От първото издание през 2006 г. досега в тематичния фокус на Нощта на учените са били физиката и технологиите; археологията и историята; биологията, химията и екологията; астрономията; връзката между бизнеса и университетите; жените в науката, химията и технологиите; активното дълголетие и солидарността между поколенията, науката и иновациите за по-добър живот; правата на гражданите и бъдещето на Европейския съюз.

Специалният акцент в програмата на пловдивските висши училища беше поставен върху Годината на човешкия мозък. Този модул от програмата в ПУ премина под надслова „Как научните изследвания на човешкия език носят полза за бъдещите поколения“. Първият лектор беше проф. д-р Светла Коева – директор на Института

за български език към БАН. Тя отбеляза своето уважение към институцията Пловдивски университет, защото е негов възпитаник и тук са мнозина от нейните учители. Проф. Коева, която е и ръководител на Секцията по компютърна лингвистика, разви темата „Език, мислене, „общуване“ между хора и компютри“. В лекцията си тя постави на разглеждане някои от най-трудните въпроси пред съвременната хуманитаристика: какво ни отличава като хора; влияе ли езикът върху мисленето; билингвизма; как хората и компютрите се учат

„Книгата“ – фотография на Петя Найдова, една от наградените участници в конкурса

да общуват, кой е езикът, който разбират компютрите; има ли изкуствен интелект; общуването между хора и компютри – реалност и бъдеще.

Вторият лектор беше проф. д.п.н. Дора Левтерова, преподавател в Педагогическия факултет на Пловдивския университет, която представи пред аудиторията темата „Алтернативни езикови системи“. Тя отбелязва, че по света има над 6500 алтернативни езикови системи, и разгледа най-значимите и най-използваните от тях. В лекцията си проф. Левтерова разви тезата, че жестовите са изходна форма в развитието на човешкия език, и обясни защо, къде и как на настоящия етап в България се извършва подготовка за въвеждане на знаков билингвизъм в училищата за деца с увреден слух.

Пред зала „Компас“ беше представена изложба със снимки от Националния фотоконкурс „Пътешествия в света на знанието. Наука през моите очи“. Участваха 24 души, а 79-те снимки бяха публикувани във Фейсбук и разгледани 23 509 пъти, като „географията“ на посещенията показва-

Лекторите успяха да приковат вниманието на аудиторията

ше 32 страни от Европа, Азия, Африка, Северна Америка, Южна Америка и Австралия. Класирането се базираше на получените 7388 харесвания, а фотографиите, класирани на първите 20 места, бяха включени в изложбата. На първо място е класирана „Тайните на Тесла“, автор Гергана Курукувлиева, на второ – „И животните заслужават внимание“, Николай Колев, на трето – „Калинката“, Петя Найдова. Поощрителни награди заслужи Ивайло Цветанов, Вера Хаджиева, Светлана Коланева и Енчо Тилев.

Веднага след награждаването на участниците във фотоконкурса беше модулът „Европейски корнер“, в който тази година се представяше сборникът със стихотворения „Стъпки“ 6, включващ поетични творби на български учени. В това издание има сериозно присъствие на текстове на хора, работещи в настоящия момент в Пловдивския университет или завършили тук. Свои стихове прочете д-р Канелия Божинова.

Поради лошото време предвидената за ситуиране в западния двор на Ректората

изложба с фотоси от теренни изследвания на възпитаници на Философско-историческия факултет в Средните Родопи – Загражден, Давидково, Стърница, осъществени под ръководството на доц. д-р Димо Чешмеджиев и д-р Борислава Петкова, също беше подредена в зала „Компас“. Студенти от специалността „Етнология“ представиха резултатите от свои разработки по следните теми: Радка Иванова – „Религия и празници при християните в с. Загражден“; Елена Василева – „Билките – за всяка болка има лек“; Росица Петева – „Демонологичните персонажи във фолклора на населението от с. Загражден“; Дана Кирякова – „Ракла в ракла. За традиционното сватбено облекло от с. Загражден“.

Последната част от програмата, но не по значимост, беше Научното кафене „Кристалография“ с домакини доц. д-р Стела Статкова и доц. д-р Румяна Бакалска. Доц. Бакалска представи носителката на Нобелова награда за химия Дороти-Мери Ходжкин, получила обществено признание за приноса си в развитието на кристалографията на протеините. Доц. Статкова разви темата „Магията на кристалите“ чрез откритията на акад. Иван Костов – световно признат учен в областта на минералогията и кристалографията.

Накрая участниците си казаха „довиждане“ до следващата Нощ, време, през което учението от Пловдивския университет ще имат много дни и нощи, за да развият своите научни изследвания и да ги представят пред академичната общност. Пожелаваме им успех!

„Пловдивски университет“

Преподаватели от Университета участваха в международна ономастична конференция

Доц. д-р Борян ЯНЕВ, докт. Стойно СПАСОВ

В периода 20 – 22 септември 2014 г. в първата столица на Република Полша – град Гниезно, се проведе XIX Международна ономастична и общополска конференция под надслов „Функциите на собствените имена в културата и комуникацията“. Основната цел на научното събитие беше презентацията на номинативните специфики на собствените имена и функциите, които изпълняват и са изпълнявали те както в съвременността, така и в миналото.

Желан предмет на изследванията от страна на организаторите (Института по славянска филология и Института по граматика на съвременния полски език и ономастика) бяха когнитивните основи на номинативните актове, причините за промените в именуването, мотивите за възникване и образуване на собствени имена в диахронен и синхронен аспект, като се стигна до обособяване на докладите в седем тематични кръга, като мотивация за именуване, когнитивна интерпретация на онимите, преход на онимите от синхронния в диахронния спектър на езика и обратно.

В този така престижен за славянската академична общност научен форум своите изследвания представиха 128 филолози (повечето от които изявиени ономасти) от 12 страни в Европа – Чехия, Словакия, Полша, Русия, Украйна, Беларус, България, Сърбия, Хърватия, Македония, Германия и Австрия. Заседанията, разпределени в четири паралелни секции през трите дни на конференцията, се проведоха в Познанския университет „Адам Мицкевич“ – филиала „Европейски колеж“ в Гниезно. От българска страна участие взеха проф. д.ф.н. Лиляна Димитрова-Тодорова (ИБЕ при БАН), проф. д-р Анна Чолева-Димитрова (ИБЕ при БАН, ръководител на секция „Приложна ономастика“ – задочно участие), проф. д-р Кирил Цанков (Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, директор на Центъра по българска ономастика) и гл. ас. д-р Пело Михайлов (Аграрен университет, Пловдив).

Пловдивският университет бе достойно представен от доц. Борян Янев, ас. Гергана Петкова (задочно участие) и докт. Стойно Спасов, чиито доклади бяха в областта на контрастивната антропонимия. Борян Янев запозна участниците с изследване на фамилените оними у българите и немците, разкриващи

в рамките на конференцията се проведе и традиционната среща на Международната ономастична славистична комисия под председателството на проф. д-р Артур Галковски от Университета в Лодз, в която представител на Пловдивския университет е доц. д-р Борян Янев.

От дясно наляво: докт. Стойно Спасов, д-р Патрик Боровяк, проф. Мариола Миколайчак, д-р Инге Били, доц. Борян Янев

антропоморфни характеристики, докато Стойно Спасов се спря на материалната култура у българите и поляците, съхранена във фамилените им имена, мотивирани от названия на професии. И двата доклада бяха високо оценени от световноизвестни специалисти в областта на антропонимията. Друго постижение на пловдивските участници беше модерирването от доц. Борян Янев на една от най-тежките секции в програмата на научния форум, непосредствено след пленарните доклади, в която имаше реферати на няколко езика и в различни ономастични сфери.

Председател на организационния комитет беше световноизвестната специалистка по литературна ономастика – проф. д.ф.н. Ирена Сарновска-Гифин. Останалите членове също нямат нужда от по-подробно представяне, тъй като са прочути с научните си постижения в международен план: проф. д.ф.н. Карол Цирхофер, проф. д.ф.н. Богдан Валчак, проф. д.ф.н. Елиза Гжеляк, проф. д.ф.н. Мариола Миколайчак, проф. д.ф.н. Мечислав Баловски, проф. д.ф.н. Анджей Шерадзки, проф. д.ф.н. Малгожата Руткевич-Ханчевска. Специално внимание заслужават и секретарите на конференцията – д-р Патрик Боровяк и Ева Новак-Пастерска, заради огромната им заслуга за перфектната извънаудиторна част от научния форум. Не трябва да пренебрегваме и факта, че

Бихме искали да открием и някои от докладите, които имаме удоволствието да слушаме. Световноизвестният немски ономаст от град Кил – проф. Фридрих Дебус, изнесе впечатляващ доклад за именуването в Германия с оглед на почитането на светци от православния календар и тенденциите в тази практика. Проф. Едвард Бреза предложи разсъжденията си за полските фамилените имена от типа *Beus(z)*, *Deus(z)*, *Meus(z)*, *Teus(z)*, които той подлага на етимологичен и словообразователен анализ. Проф. Ванда Шуловска анализира фамилените имена в Полша по изоглоси и формантни характеристики. Проф. Леонарда Дацевич ни запозна с промените, на които са подлагани полските лични и фамилените имена по време на руската царистка власт, като се фокусира върху факта, че католическите календарни имена са заменени с православни имена. Проф. Мария Малец отбеляза различни промените в личноименната система, свързани с цивилизационните промени, промените във вярванията и системата от ценности на европейски фон. Проф. Анатолий Поповски изнесе изключително задълбочен доклад за спецификите на украинските прозвища, свързани с юриспруденцията, с особен акцент върху семантичния и словообразователния аспект на онимите. Проф. Мария Биолик сподели наблюденията си върху

собствените имена във варминските приказки, предания, и легенди; акцентира на културообразуващата роля на имената (кумулятивна функция на езика). Проф. Малгожата Магда-Чекай постави на дневен ред галицизмите в полския език, произлизащи от антропоними. Основна цел е да се докажат същността и начините на функциониране на заемките от френски език в полски език. Проф. Карол Цирхофер разкри топонимите като национални символи, свързани с общоевропейската култура, например: Варна, Термопили, Сталинград, Грюнвалд. Проф. Барбара Чопек-Копчух коментира основните мотивационни фактори при избора на названията на населените места, като основната цел на работата ѝ бе да покаже мотивацията в миналото и в съвременното при смяната на названията на населените места. Проф. Йежи Дума подложи на етимологичен анализ топонимите (местни названия, хидроними и др.) от Западното Поморие (Полша). Проф. Артур Галковски изнесе иновативен доклад за маркетинговата функция на хремотонимите в проприално-комуникативното пространство. Представителката на Института за немски език – д-р Инге Били, представи задълбочена концепция за изготвяне на немски топонимен речник, съдържащ географски собствени имена, мотивирани от антропоними. Много доклади бяха посветени на собствените имена на вътрешноградските обекти и търговските дружества. Други учени предложиха анализите си по отношение на антропонимите в литературата и политиката, както и върху вторичните антропонимни маркери на личността – прякори, прозвища, потребителски имена и филоними.

Не можем да не изкажем огромното си задоволство от участието в представеното научно събитие с международен характер. Пожелаваме на колегите от Университета „Адам Мицкевич“ в Познан – утвърден европейски ономастичен център, да продължават политиката си за съхраняване и популяризиране на една от най-сериозните езиковедски области, изискваща солидни и всеобхватни интра- и екстралингвистични диахронни и синхронни познания, каквато е ономастиката.

Уникална за България апаратура получиха в Химическия факултет

В началото на новата академична година катедра „Аналитична химия и компютърна химия“ при Химическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ получи за ползване уникална апаратура за атомен спектрален анализ – Agilent 4200 MP-AES. Засега това е единственият спектрометър в България, работещ с нов тип микровълнова плазма в азотна среда. Предимство на иновативната технология е, че консумираният газ се извлича на място от въздуха с азотен генератор, което елиминира разходите за закупуването на други газове. В резултат на това се намаляват значително експлоатационните разходи.

Апаратурата е предос-

Доц. Веселин Кметов демонстрира новата апаратура

тавена от представителя на Agilent Technology за България – фирма „TEAM“ ООД. Тя ще се ползва за изпитания в областта на анализа

на химични елементи в храни, води, природни обекти и др. Новият спектрален метод ще стимулира изследователската работа и обучението на сту-

денти, дипломанти и докторанти. Ще бъде организирана демонстрационна лаборатория за представяне на възможностите на новата технология пред практикуващи специалисти в изпитателни лаборатории и заинтересовани потребители.

Инициативата е свидетелство за осъществяване на успешно партньорство между бизнеса и Университета. Академичният колегиум ще използва уникалната апаратура, а фирма „TEAM“ ООД и Agilent ще получават обратна информация за аналитичните приложения и ще разполагат с място за реална и обективна реклама в конкурентна среда.

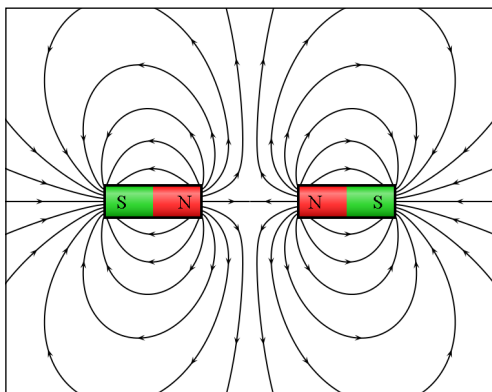
„Пловдивски университет“

Възможно ли е да има магнитни монополи

В природата досега не са открити изолирани магнитни заряди. Потокът на магнитното поле, преминаващ през затворена повърхнина, е равен на нула.

При всеки магнит има два полюса – северен (отрицателен) и южен (положителен). Ако разрежем магнита наполовина, няма да получим отделно северен и отделно южен полюс, а два нови магнита, които са наполовина по-малки, но всеки от тях ще има два полюса, ориентирани тъй, както и при първоначалния магнит. Колкото и да повтаряме процеса на делене на магнитите, винаги ще получаваме двуполусни магнити, или казано на научен език – магнитни диполи. Еднополярен магнит – с положителен или с отрицателен заряд – няма как да получим. С други думи, в природата магнитни монополи не съществуват.

Този факт илюстрира удивителната асиметрия между магнетизма и електричеството. Съгласно със закона на Био-Савар магнитното поле се възбужда при движение на елек-

трически заряди, а първият от законите за електромагнитната индукция на Фарадей показва, че движението на магнитите възбужда електрически ток. Обаче носители на електрически заряди могат да се отделят – например електроните имат отрицателен единичен заряд, а протоните – положителен. С магнитите, като се съди по всичко, нещата стоят по друг начин.

Учените отдавна водят дискусии за съществуването на магнитни монополи и се опитват и експериментално да ги получат, но засега напразно. За физиците теоретици Вселената без магнитния монопол е

подобна на прекрасна картина със зееща дупка в платното. При ранната Вселена би трябвало да се е създало огромно множество от магнитни монополи, а при последвалото стремително разширение те са се оказали нанесени на много тънък слой по платното на мирозданието. Възможно е във всички видими части на Вселената все още да съществуват магнитни монополи и рано или късно да бъдат открити.

Ако това се случи, трябва да се преразгледат формулировките на няколко закона, описващи явленията магнетизъм, в частност теоремата на Гаус за магнитното поле. Представете си изолиран в пространството магнитен монопол, обкръжен от затворена повърхнина с произволна конфигурация. Във всяка точка на повърхнината ще се наблюдава магнит-

но поле, произведено от магнитния монопол. Съгласно със закона на Гаус сумарният магнитен поток, преминаващ през такава затворена повърхнина, трябва да е равен на нула, а в случая с присъстващия в нея магнитен монопол той очевидно, ще бъде различен от нула. Законът на Гаус не допуска съществуването на магнитни монополи.

Законът на Гаус изхожда от това, че магнитните полета се създават от диполи, техните силови линии се затварят и преминават около повърхнината два пъти – в едната и в другата посока. Затова и сумарното поле се занулява. В случая с монопола, какъвто в частност се явява електрическият заряд, силовите линии не се затварят около себе си и законът на Гаус не се изпълнява.

Ако допуснем съществуването на магнитния монопол, сумарният поток на магнитното поле през повърхнината няма да бъде равен на нула, а ще бъде пропорционален на магнитния заряд и ще важат два закона на Гаус за електрическото поле.

Квантова механика, поетическа

Проф. д.ф.н. Никола БАЛАБАНОВ

Когато за пръв път чух за съществуването на „квантова поезия“, нещо приятно трепна в моята поетична натура. Винаги съм се възхищавал от поетите, дръзнали да навлязат в пространството на физиката, да усетят и да се възторгнат от нейните постижения. Такова възхищение у мен е предизвиквал Валери Брюсов с неговите великолепни стихотворения от 20-те години на миналия век, ленинградският поет Леонид Мартинов, у когото още през 70-те години припознахме „поета на физиците“, и др.

Тези чувства неведнъж съм споделял в мои статии и доклади на конференции, дори в учебника по ядрена физика (1998 г.). Разделите в него имат като мото стихове от Иван Бунин, Леонид Мартинов, Павел Антоколки, Александър Блок и др. (Надявам се, че това не е единственото достойнство на учебника.)

В очакване на нови емоционални възбуждания, помолих да ми предоставят сборника „Квантова поезия“, излязъл през 2011 г. със съставител Розалия Александрова. Прочетох няколко пъти стиховете, включени в сборника. Значителна част от тях ми харесаха, но не искам да посочвам имена, защото нямам намерение да ставам рецензент и оценител на поезията. Това, което си позволявам да кажа (и да коментирам по-нататък), е, че не открих нищо „квантово“ в стиховете. Имам усещане, че на сборника могат да бъдат прикачени десетки други заглавия, без да се измени стойността на неговото съдържание. Или обратно – между кориците, все под това заглавие, могат да бъдат поместени десетки други стихове, дори от предишни „доквантови“ епохи. С една дума – липсва съгласуваност между заглавието и съдържанието на сборника.

Но не това ме подтикна да взема отношение към „квантовата поезия“. Заех се да напиша този отзив преди всичко заради някои смущаващи обяснения и разсъждения на съставителите, свързани с „идеологията“ на т. нар. от тях „квантова поезия“, а по-общо – с тяхното разбиране за творчеството на поета.

Преди всичко нека уточним някои основни понятия.

Механиката е наука за движението на телата и за техните взаимодействия. Най-простото движение в природата е механичното – преместването на телата от едно положение в друго. Механичното движение е обект на класическата механика, създадена през XVII век от Галилей и Нютон. Тази теория „познава“ само едно взаимодействие – гравитационното, основният закон на което – законът за всемирното

привличане – е бил установен от Нютон.

Огромните успехи на класическата механика при обяснението на много явления създали илюзията, че с нея ще могат да бъдат обяснени не само природните, но дори и социалните явления и проблеми. Какво по-хубаво от това да се открият някакви гравитационноподобни закони за обществото, които биха позволили светът да се ръководи научно и успешно! Но времето напълно опровергна тези наивни очаквания. За съжаление „взаимодействията“ между държавите и хората в тях се изразяват във войни, националистични или етнически вражди, диктатури, насилия, експлоатация и т. н. За тези „взаимодействия“ механични закони няма открити.

В началото на XX век във физиката бяха направени две революции, в резултат на което възникнаха две нови области на механиката – релативистична (механика на големите скорости) и квантова механика (описваща измененията на микрочастиците – атомите и субатомните обекти).

В резултат на тяхното развитие се формира нова физическа картина на света, която включва в своето ядро основните принципи на тези механики, както и три нови фундаментални взаимодействия: електромагнитните (те „отговарят“ за стабилността на атомите и молекулите, следователно за свойствата на видимия свят), силните и слабите взаимодействия (които описват свойствата на атомните ядра и на елементарните частици).

Основно понятие в квантовата механика (тя е във фокуса на нашето обсъждане) е състоянието на обектите (микрочастиците). Тяхното движение се разглежда не като преместване от едно място на друго, а като преминаване от едно квантово състояние в друго.

Състоянието е много по-сложно понятие, то включва освен характеристиките, с които описваме движението на големите тела, още и вътрешни, специфични за квантовите обекти характеристики, които нямат класически аналог. Например за един атом можем да кажем, че си изменя състоянието, без да е променил своето положение.

Впрочем понятието „състояние“ ние използваме и в ежедневието, за да характеризираме здравето, тонаса или настроението на хората. Затова примерът с атома може да се „очовечи“. Представете си човек, седнал в парка. Неговото вътрешно състояние може да се измени от звука на някоя пойна птичка („Колко е хубав светът!“), или при вида на падащо листо („Май че приближава есента!“), или при преминаване на хубава жена (респ. мъж), без той да промени положението си. Аналогията обаче е само външна. Едва ли някой ще намери мате-

матически апарат да опише състоянието на възбуден човек. А квантовата механика разполага с такъв апарат за микрочастиците. И той е изящен!

От уважение към любознателните поети ще си позволя да посоча основните идеи и принципи на квантовата механика:

Идеята за единство на външно противоречиви същности. Микрочастиците притежават едновременно свойствата и на вълни, и на частици, които класическата механика смята за несъвместими.

Идеята за допълнителност – противоположностите не си противоречат, те се допълват.

Идеята за неопределеност – тя ограничава възможностите за едновременното точно определяне на положението и скоростта на квантовите обекти. От това следва важен извод (внимание!): микрочастиците не се движат по траектории – тяхното движение е „безтраекторно“, то има вероятностен характер.

И най-беглото излагане на идеите на квантовата механика показва, че квантовият свят е друг свят. Този свят има свои закони, които трябва да се познават и „уважават“ от всеки, който желае да влезе в него. Не бива – казваше един професор – в микросвета да се „влиза“ с макроскопическа

невежливост, с „балтоните и галоните“ в мисленето, обусловено от продължителното пребиваване в света на класическата механика.

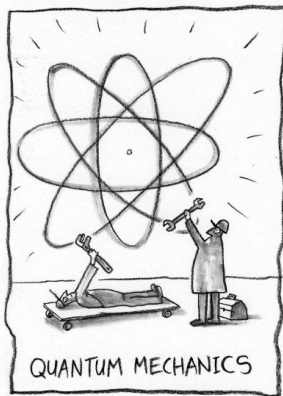
А какво представлява поетическата механика? Сега, драги поети, навлизам във вашата територия и ставам уязвим. За да не допусна това, ще използвам определението, дадено от френският поет и есеист Пол Валери: „Поетическата механика описва поетическото състояние на човека и неговото възпроизвеждане чрез словото“.

Както се вижда, и в тази „механика“ основно понятие е „състоянието“. Това на пръв поглед я сближава с квантовата механика, макар че, както вече стана дума, състоянието на един възбуден човек (още повече поет) твърде много се различава от състоянието на възбуждения атом.

Поетическото състояние включва целия набор от чувства, които възникват у човек, когато наблюдава природата, среща се с произведения на изкуството, общува с други хора и т. н. То не е присъщо само на поетите, притежава го и огромно мнозинство от хората (смяе да причисля и себе си към това мнозинство). Поетът се различава от обикновения човек по това, че умее да възпроизвежда своето поетическо състояние (е, това не го мога, въпреки че съм опитвал!). За това се иска, освен талант, още много, много мисловна дейност.

Пол Валери формулира основния принцип на поетическата механика по следния начин: Необходимо е да съществува „хармоничен обмен между възприемането и изказа“. „Предназначението на поета – казва той – съвсем не е в това да изпада в поетическо състояние; това е негова частна работа. Неговото предназначение е да предизвика същото това състояние у другите.“ И Валери предупреждава, че това е „удивително трудна задача“.

В „Поезия и абстрактно мислене“ П. Валери уточнява в какво се състои трудността на задачата: „Всички съкровища, които са скрити в земята – злато, елмази, скъпоценни камъни, са разхвърляни, разпилени, ревниво скрити в масивите от пясък и скали. Тези богатства биха останали безполезни, ако не е човешкият труд, който ги изнася, подбира, обработва и прави от тях украшения. Тези трошици от ценния метал, тези причудливи кристали могат да засияят с целия си блясък в резултат на изкусна и сложна работа. Подобен род работа осъществява истинският поет“.

МЕХАНИКА И „КВАНТОВА ПОЕЗИЯ“

Впечатлен съм от обстоятелството, че П. Валери сравнява труда на поета с този на музиканта, като намесва ролята на физиката: „Щастлив е музикантът! Може да го сравним с пчелата, която няма защо да се тревожи за меда си. За нея са изработени правилни восъчни пити с килийки... Създаването на музиката като експлоатация на вселената от звуци е било вече извършено или поне поставено под контрол, унифициран и кодифициран, благодарение на намесата на физиката, която от своя страна по този начин се самооткрива като наука за измерванията... Съвсем различно и много по-малко е дадено от поета... За поета е нямало физик (кой ме вика?), определил постоянните свойства на елементите, изграждащи изкуството му, техните взаимовръзки, идентичните условия за получаването им. Няма камертони, няма метрономи, нито създатели на гами или теоретични на хармонията“ („Разговор за поезията“).

Много от поетите смятат, че писането на поезия е манна небесна. От тях се изисква само да притежават „бели листове и чисти сърца“ (думите са на Р. А.). Неотдавна, в интервю за в. „Марица“ (26 юли т.г.), известният пловдивски поет Петър Анастасов заявя: „Поетът не е оня, който съчинява или измисля поезията... Поезията е небесна диктовка... Мисля, че Оня горе проверява как сме записали онова, което той ни е продикувал“.

(Аз пък си мислех, че поне пред Бога всички сме равни. Оказва се, че Божията демокрация е като земната – на някои Той диктува поезия, а на огромното мнозинство от хората предоставя прозата.)

Според Пол Валери такова разбиране за поезията „отрежда на поета жалката роля на фигурант“, който чака Оня горе да го осени.

Едва ли някой по-точно от Владимир Маяковски е описал титаничния труд, който трябва да извършва поетът:

*Поезията е като добиване на радий.
В грам добив – година труд е вложен.
Също тъй, за да получиш едно слово,
хиляди тонове словесна руда са нужни.*

Тъй като между читателите може да има някои с фобия към руската поезия, ще се обърна към признатия наш литературен авторитет професор Огнян Сапарев. Още през 80-те години, разглеждайки поезията на „живия класик“ Божидар Божилов, той я нарече „стихпроизводство“ (а не „сти-

хотворчество“), със следното заключение:

„Стиховете на Б. Божилов рядко правят впечатление на дълго работени и обмисляни“ („Критически илюзии“, т. 1).

Ето ви още едно мнение – не са достатъчни само „бял лист и чисто сърце“, иска се „дълга работа и обмисляне“.

Запознавайки се с творчеството на посочените авторитети, аз се опитах да изведа някои основни „законали“ на поетическата механика (по подобие на законите на Нютон):

Първи закон: „Това, което има стойност единствено за нас (поетите – б. м.), не струва нищо“ (формулиран от П. Валери).

Втори закон: „Поет, който не уважава читателите си, получава взаимност“ (формулиран от О. Сапарев – много наподобява закона за действието и противодействието във физиката).

За да не прекаля с повече цитати, ще посъветвам уважаемите поети: Четете Пол Валери! Четете Огнян Сапарев! Те има на какво да ви научат, освен Оня горе.

Сега пристъпвам към най-болезнения въпрос. Болката идва от обстоятелството, че в основата на т. нар. „квантова поезия“ стои една лъженаучна теория. Погрешното определение на Р. А. за понятието „квант“ ще коментирам по-нататък, много по-важна е „идеологията“ на „квантовата поезия“. Работата е в това, че тази идеология не е почерпана от идеите и принципите на квантовата физика, а от една „теория“, която ние, физиците, наричаме „торзионна афера“.

В края на ХХ столетие („този безумен, безумен, безумен век“, както го нарече големият режисьор Стенли Крамър) освен големи промени в политиката и икономиката, настъпиха такива и в масовото съзнание, и в подходите за неговото манипулиране. Под знамето на „свободата на словото“ всички медии се надпреварваха (правят го и досега) да предлагат на простодушните читатели, слушатели и зрители ненаучни, псевдонаучни и лъженаучни твърдения.

Като своеобразен връх на шарлатанството в Русия се появи т. нар. „теория за торзионните полета“. Идеолозите на тази „теория“ са самозваните академици (през 90-те години в Русия възникнаха десетки сдружения, самонарекани се „академии“) А. Е. Акимов и Г. И. Шипов. Ето тяхното определение за торзионното поле: „Торзионното поле е поле на нова пета физическа сила, което

се изгражда от топологични пертурбации на линейно стратифицираните структури във физическия вакуум“.

Истинска абракадабра, пред която дори начетен човек може да се стъписа. И така, посочените „академици“ „откриват“ нова сила, която притежава (според тях) следните свойства:

- Не намалява с разстоянието;
- Разпространява се със скорост, която е по-голяма от скоростта на светлината;
- Може да оказва психическо и физическо въздействие върху хората.

„Торзионната афера“ има и „българска следа“ в лицето на още един „учен“ – Божидар Палюшев (проверката е показала, че всички степени и звания, с които се е представил, са неверни). Той стана известен със своя „фундаментален“ труд „Физика на Бога“.

(Ако Бог научи, че някой на земята се опитва да го вкара във физиката, ще го прати мигновено в ада. Още преди двадесетина години преподобният папа Йоан Павел II в словото си в Папската академия, с което реабилитира Галилей, обърна внимание на теолозите: „Светото писание не се занимава със строежа на физическия свят. Това е работа на физиците“.)

Стъпили на тази „здрава“ основа, създателите на „квантовата поезия“ обясняват нейната поява по следния начин:

1. „Квантът е елементарна частица, електрон-позитронна двойка (за такова определение на кванта на ученика се пише двойка). Тя се върти и създава собствено поле на въртене (торсия) – информационно поле. Нейното „съзнание“ пренася информация във вид на полени вихри.“ (Забелязате ли, частицата притежава и „съзнание“?)

2. „Авторът (поетът) „квантува“ знанието, което е получил от „библиотека на Господ“, превръщайки, материализирайки полевите вихри в квантове чиста поезия.“ (Р. А. в „Квантова поезия“)

Отново е намесен Господ, този път като „библиотекар“, но и поетът не остава без работа – той трябва да „квантува“ знанието. Оставяйки без коментар посочения механизъм на раждане на квантова поезия, искам да споделя, че в есето на госпожа Р. А. има изказани някои много хубави мисли, например за отговорността на човек като „творец“, като „автор“ на този свят, а не просто като негов „жител“. Но не те са преобладаващите.

Смятам за свой дълг да запозная уважаемите поети с

реакцията на научния свят по отношение на „торзионната теория“. През 2001г. в Русия излезе книга от действителния член на Руската академия Е.П. Кругляков, в която се разобличаваха спекулациите около „торзионното поле“. Книгата беше преведена на български език под заглавието „Гладнешки учени“. Издаде я Академичното издателство „Проф. Марин Дринов“ с предговор, написан от председателя на БАН – академик Иван Юхновски. Във вестник „Република“ журналистката Велияна Христова представи книгата в статия, озаглавена „Лъженаука или оглупяването на народа“. В списание „Светът на физиката“, орган на Съюза на физиците, също излезе отзив за книгата под заглавие: „Потомците на Остап Бендер в науката“. Заглавията на книгата и на отзивите достатъчно говорят за отношението на учените към „торзионното поле“.

Чела ли е госпожа Р. А. тези отзиви?

Ако сборникът беше озаглавен „Торзионна поезия“, щеше да отговаря на „научната“ основа, предлагана от неговите съставители. Но това щеше да бъде несправедливо спрямо авторите на хубавите стихотворения, включени в него. Явно заглавието е поставено под влияние на огромните успехи на квантовата физика. Но то стои като етикет, който не съответства на съдържанието, поставено е по-скоро за „блясък“.

В технологиите има процес, наречен метализация – покриване на изделията с метален слой – за устойчивост, а и за блясък. Особено популярно е така нареченото покалаяване, казано на прост език – калайдисване. Спомням си, някога по улиците обикаляха цигани и предлагали услугите си да калайдисват бакърени съдове – котли, тави, тигани. След калайдисването те придобиваха блестящ вид, но нито мармаладът ставаше по-сладък, нито лютеницата – по-вкусна.

Затова ще си позволя още един съвет – уважаемите поети, струговайте, валцовайте, шлифвайте вашите стихове, но не ги „калайдисвайте“!

И тъй като езикът загрубя, отново ще ползвам елегантния френски на Пол Валери: „В блясъка на екзалтацията не всичко, което блести, е злато!“ (в „Очарования“).

Според мен това може да се приеме за трети закон на „поетическата механика“.

Оставам с огромно уважение към поетите и тяхното творчество, което ме накара да напиша този материал.

100 години от смъртта на Яворов

По повод на 100 години от смъртта на поета Пейо Яворов публикуваме три изключително редки снимки, които ни бяха предоставени от доц. д-р Стефан Коларов. На първата от тях е Лора Каравелова при постъпването ѝ в V гимназиален клас, 1900 г. На втората снимка е биографът на Яворов Михаил Кремен заедно с членовете на семейството си – сестра си, майка си и своя втори баща – Петко Грозев, който е брат на поета и теософа Иван Грозев. На третата снимка македонски революционери изнасят ковчега с тялото на поета от църквата „Св. Крал“, след което го носят на ръце през целия път по бул. „Мария Луиза“ до гробището. Тази снимка е била притежание на Михаил Кремен, който имал намерение да я включи в главата „Finis“, с която да завърши „Романът на Яворов“.

***

Ето как започва въпросната глава от книгата си М. Кремен: „Яворов отдавна е сключил договор с „ужасния призрак“ – смъртта.

Още през 1905 година бе признал:

*И в сънища нередко
аз виждах тоя призрак: из тайния предел
на ада скелет, идеш в нощ – черна плащаница,
самата нощ, бих казал, наметната повихрил
над плахата вселена; – с размахната коса
по всички хоризонти, всемоцна, безпощадна
на мълния подобна...*

Но сега скелетът не е тъй страшен:

*В лице смъртта погледнах: тя беше светлина
на пролетното утро, отвеки съчетана
с мъглата подранила на есенната вечер.*

След като отлага няколко пъти договорния срок, поетът избира един четвъртък – 16 октомври.“

В епилога към книгата Кремен пише:

„Неволен свидетел в трагедията на Яворов, отдавна се чувствах задължен да изясня първопричината на тази – както я нарекох в пролога – „съвременна драма в античен дух“ и да опровергая клеветата, че той е застрелял жена си.

Голяма част от съвременниците на поета и днес го смятат за убиец.

Празни думи са за тях неговите клетви пред майчиния гроб, пред неколцината приятели и в името на Македония... Нищо не им говорят даже изпитата отрова и гръмнатият в устата куршум“...

И завършва:

„Исках да сменя от разкъравеното чело на поета мъченик трънения венец и на негово място да сложа неувяхващи лаври.“

***

Потресени от смъртта на Яворов, Димчо Дебелянов и Димитър Подвързачов отиват в дома му. Ето как Дебелянов описва поета на смъртния му одър:

*„В стаята е тихо и здрачно.
Нищо не дава повод да се помисли,
че последната минута е била страшна,
безумна. Той лежи в своя кивот така спокоен,
тъй хубав в смъртта, че тягостното
чувство на някакъв нелеп страх,
което беше стиснало сърцето ни при
влизане, неусетно се разлетява.*

Една свещ гори над главата му и под трепетите на нейната светлина лицето му сякаш още живее и устните му шепнат тихи думи...“

Мълком, както сме дошли и стояли при него, ние излизаме и за дълго от шумната и светла улица все още го виждаме прострян в здрачната стая с четническите си дрехи, в тихо очакване да го отнесат там, дето злословията ще трябва да мълчат и дето тишината ще освети неговата невинност, несъмнена като страданията му.“

***

Предлагаме ви и откъс от публикуваното през май 1914 г. в списание „Листопад“ шесто „Писмо от Германия“ на Гео Милев, в което той сравнява Яворов с немския поет Рихард Демел. Написаното тогава важи в пълна сила и днес – 100 години по-късно:

„Големият поет П. К. Яворов е след Ботйова една втора еманация на родовия гений. Само че – еманация на един обратен комплекс от енергия, събрана в колективния дух на българското племе; скърбите, мъките, страданията, ужасът на петвековното робство, легнали в българската душа – дълбоката всенародна горест, отразена в нашите народни песни.“

„По силата на израза Яворовите стихотворения остават и до днес непостигнати. Без съмнение – най-големият поет на българското слово: поет от величината на един Байрон, един Бодлер, един Верхарн или който и да било от най-големите лирици на световната поезия. Като еманация на българския гений, той манифестира ценностите на психологическата мъдрост и богоискателство, зачатни чрез вековното страдание в утробата на българската душа, а едновременно с това – и в пълния обем на творческата мощ на българския гений.“

Срещна с македонски поети

На 2 октомври в Заседателната зала на Ректората преподаватели, студенти и гости на Университета успяха да се запознаят отблизо с творчеството на най-известния съвременен македонски поет Богомил Гюзел и съпругата му, поетесата Лиляна Дирян. Те направиха посещение си в ПУ „Паисий Хилендарски“ по покана на проф. Светлозар Игов. Срещата събра на едно място литературоведи, езиковеди, студенти българи, слависти и балканисти.

Името на Богомил Гюзел се свързва преди всичко с поема в македонската литература след средата на 50-те години. До днес той е издал десет книги, които го поддържат като основен автор в македонската литература. Англицист по образование, освен поет Гюзел е и един от най-значимите преводачи на поезия и драматургия от английски език. Превел е голяма част от творчеството на Шекспир, Киплинг, Т. С. Елиът, и Емили Дикинсън и др. Утвърждава се като културен деец и като директор на Стружките вечери на поезията – един от най-големите поетични фестивали в света, където се срещат поети от Изтока и Запада.

На срещата бяха прочетени стихотворения в оригинал и в превод. Чухме „След потопа пак

Проф. Светлозар Игов представя творчеството на Богомил Гюзел и Лиляна Дирян. Вляво е гл. ас. Гергана Иванова

те“ и „Спомен за Васко Попа“ на Богомил Гюзел и „Концерт за мирис и оркестър“, „Ръбове“ и „Моят страх“ на Лиляна Дирян. Литературното четене завърши с поемата на Гюзел „Тя“, една от най-добрите любовни поеми в световната поезия. Аудиторията пожела да чуе произведенията и на македонски, когато се засегна и проблемът за точния превод на близките славянски езици.

Академик Гюзел сподели, че би се радвал, ако повече от младите хора започнат да пишат:

– Когато аз започнах да пиша, вътрешният ми глас ми казваше да не слушам никого освен себе си. Не харесвах достатъчно нито

един от родните поети, творили преди мен, затова се обърнах към поезията на Бодлер и Рембо. Те ми отвориха вратата към световната литература.

Гюзел отправи и своя съвет към младите писатели:

– Неизбежно е влиянието на предшестващите поети от световен мащаб. Когато се пише на един език, винаги трябва да се знае това, което вече е написано на него, за да не се повтаря по същия начин. Повторението на темата е неизбежно, но не и начинът!

Бе поставен и въпросът за уникалността на балканските литератури и какво ги различава от англоезичните.

Богомил Гюзел:

– Дълго време си мислех, че това е мит. Първата ми асоциация е, когато Йордан Радичков ми каза, че съм балкански поет. Аз му отговорих, че съм сигурен, че на световната литература ѝ липсва тази балканска нишка. Но несъзнателно и сам за себе си аз мисля като балкански поет, защото в Македония ме схващат като европейски, което не ми допада, защото така често се определя нещо, което не се разбира.

● В България всяка година излизат десетки стихосбирки на млади автори. Така ли е и в Македония?

Богомил Гюзел:

– Да, дори е трудно да се следят всички. Има една нова генерация, която е много комуникативна чрез интернет. Но жалкото е, че писането не води задължително след себе си до читатели.

Лиляна Дирян:

– Не се чете достатъчно. Проблемът е, че в нашите ежедневници няма страници за съвременна литература.

● Забелязва се присъствието на религиозната тематика във вашите стихотворения. Вие религиозен ли сте?

Богомил Гюзел:

– Да, в най-общ смисъл мисля, че има някаква по-висша сила, наречена Бог.

Докт. Златка НЕДЕЛЧЕВА

Професор от Баня Лука изнесе лекция в Пловдивския университет

Нова стъпка в укрепването на дългогодишното плодотворно сътрудничество между Катедрата по славянска филология към Филологическия факултет на Пловдивския университет и Филологическия факултет на Университета в град Баня Лука – Босна и Херцеговина, бе направена с гостуването на декана проф. д-р Младенко Саджак в самото начало на академичната учебна година. По повод на 100-годишнината от избухването на Първата световна война, повод за която става атентатът в Сараево, извършен от Гаврило Принцип срещу престолона-

Проф. д-р Младенко Саджак

следника на Австро-Унгария ерцхерцог Франц Фердинанд, изтъкнатият специалист лите-

ратуровед изнесе лекция, свързана с това събитие и неговото отражение върху процесите в сръбската литература. Лекцията му пред студентите слависти беше на тема „Първата световна война и сръбската литература“, а аудиторията я изслуша с голям интерес.

Проф. Саджак проведе срещи с декана на Филологическия факултет доц. д-р Живко Иванов и с ръководителя на Катедрата по славянска филология доц. д-р Жоржета Чолакова, по време на които обсъди въпроси, свързани с по-нататъшното сътрудничество. Специална цел

на тези взаимовръзки е продължаването на размяната на студенти между двата университета, а също и участието на учени и преподаватели от двете институции на предстоящи научни форуми, организирани от сръбския и от българския университет. Проф. Саджак сподели впечатленията си за добрата подготовка на студентите по сръбски и изрази надежда, че контактите между двата университета ще се задълбочават и развиват все по-успешно.

Дарка ХЕРБЕЗ – лектор по сръбски език в Пловдивския университет

Мъките на словото – лингвистика и превод

Руски, френски и китайски лингвист решили да напишат имената на другите двама всеки на своя език.

– Моята фамилия е Ге – казал французинът на китаецка.

– В китайския език има два йероглифа Ге, но за съжаление, никой от тях не е подходящ за твоята фамилия.

– Защо?

– Защото единият означава „колело“, а другият предава звука, с който изтича урината на магарето.

– А какво лошо има в колелото?

– Мъжкото име не може да бъде кръгло. За твоето име ще вземем йероглифа Ше, означаващ „клавиатура“, „кореноплод“, „страница“, а също и прилагателното „безснежен“, ще го допълним с йероглифа Нгу, означаващ мъжки род. Накрая ще напишем йероглифа Мо – девствен.

– Но това, меко казано, не е съвсем...

– Никой няма да те взема за девственик, просто без йероглифа Мо йероглифът Ше-Нгу означава „бръснец майчините мустаци“.

– Добре, сега аз ще напиша твоето име.

– Моята фамилия е Го.

– Отлично, ще започна фамилията ти с буквата G.

– Какво означава буква G?

– При нас, европейците, буквите сами по себе си не

означават нищо, но за да проявя уважение към теб, ще поставя пред G буквата H – макар че на френски тя не се чете.

– Добре! Следва O?

– Не, за да покажа, че G се произнася като Г, а не като Х, трябва след G да поставя буквата U, а също и H – за да покажа, че U сама по себе си не се чете, а само показва как правилно да прочетем G, и буквите EY, показващи, че думата не е дълга и скоро ще свърши.

– Hguhey... следва O?

– Не, във френския O се произнася като А или Ю, в зависимост от стоящите в съседство букви, от ударенията и от времената. Твоето чисто O се изписва като AUGHT, но думата не може да завърши на T, затова ще добавя нечитаемо-то окончание NGER. Воалá.

Руският лингвист поставил бутилка на масата, взел лист и написал „Го“ и „Ге“.

– И това е всичко?

– Да.

Французинът и китаецът се почесали, където не ги сърби.

– Добре, а каква е твоята фамилия?

– Щекочихин-Крестовоздвиженский.

– Дайте просто да пийнем! – дошъл първи на себе си китаецът.

Руснакът кимнал, а французинът с облекчение вдигнал тост за шушкатавите дифтонги.

ЗАДАЧИ. ГЛАВОБЪВСКАНИШИ

1. Абонаментни планове. В таблицата са дадени абонаментните планове на мобилен оператор. След изчерпване на включените минути разговорите се таксуват по 0,32 лв./мин.

а) Колко лева месечно би платил клиент с 500 мин. разговори през месеца? Пресметнете дължимите суми за всеки от абонаментните планове?

б) По кой абонаментен план и колко минути е говорил клиент, който е платил 34 лв. за един месец?

№	Месечна такса	Включени минути
1	10 лв.	100
2	13 лв.	150
3	20 лв.	300
4	25 лв.	400
5	40 лв.	800

2. Когато Иван прочел две седми от една книга, пресметнал, че му остават 90 страници повече, отколкото бил прочел. Колко страници има книгата?

а) 180,

б) 210,

в) 315,

г) 630.

Отговори на задачите от миналия брой

1. Магазин. Непродадената продукция е 31,5% от наличната.

2. Разходите за култура са 6%.

Подготвил: доц. д-р Георги КОСТАДИНОВ

Георги Янков

ВОДА

*В утрото на светла ера
си засякох водомера,
параноя ме подгони
и съня ми в миг прогони;*

*цифрите като видях,
и направо онемях.*

*Езеро съм имал в къщата,
за да плува в него тъщата.*

*Нещо взе да ми нагарча –
уж водата хич не харча
и на сухо аз се бръсна,
гледам какпа да не пръсна,*

*пък изтекла е водата
като моята заплата.
Двете ми жени любими
празят се на херувими.*

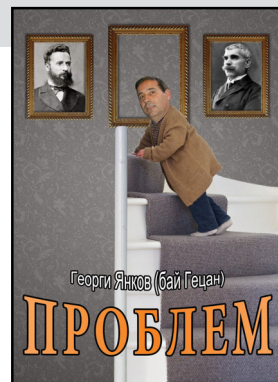
*„Грешка станала е, скъпи“ –
туй жената ми скалъпи,
а пък тъщата, горката,
ревна чак до небесата.*

*Брей, че в чудо се видях!
Може би пък аз съм в грях!
Ще престана да се мия,
за да няма олелия.*

*Но пък двете сладурани
нека да си вземат вани
два-три пъти всеки ден,
докле бъда разорен!*

*P.S. Кубици много не хабете,
зарад вас топят се ледовете.*

Стихотворенията са от книгата „Проблем“ на колежата Георги Янков (Бай Гецан).

ЮНАШКО ПЛЕМЕ

*Син съм на юнашко племе,
туй го в книгите видях.
Ала, дявол да го вземе,
аз май нещо не разбрах.*

*Где е племето юнашко,
тук наблизко хич го няма?
В Сърбия ли, Босна, Влашко,
или в Щатите, Панама?*

*Племя има тук безспорно,
има вождове, шамани.
Ала то е бутафорно,
то си няма капитани,*

*що прославиха страната
в битките за роден край
и направиха хавата
да ѝ викат „земен рай“.*

*Ний сега сме бабапти,
от въже и кол събрани,
и от кризата пребити,
сме полезнали аслани.*

*P.S. Юнак до юнака
България чака.*